

nina je znesla 1054 gold., vpisnina pa od 87 učencev 182 gold. 7 kr.

Kar se tiče učiteljev in njihove narodnosti, letnik o tem molči; pa kar za nas ni dosegljivo, dosegljivo je domačim ljudem. Kakor nam kaže število učencev, Slovencev je več od polovice vseh skupaj; po takem razmerju tedaj ni krivica, ako se tudi gledé učiteljev zahteva enaka razmera. Domači ljudje tedaj vedó, ali je temu računu zadovoljeno. — Kar se pa tiče delitve v Furlane in Lahe, to je po starem unem načelu „divide et impera“, ker „Allgem. Zeitg.“ dokazala je že leta 1859, da je tržaška zemlja „nemška“, ker stanovnici niso večidel Lahi ali Talijani, ampak so „Slovani“ — ergo je zemlja „nemška“! — Gosp. J. Pajk, suplent, edini uči slovenščino 19 ur na teden. Veliko breme na ene rame! — Učnina kaže, da mladina mora biti prav siromašna. — Zavoljo pisave imen obširneje smo govorili, ko je bil govor o ljubljanski gimnazii; v Gorici še je teže zadovoljiti zahtevam, ker se trije jeziki rabijo, to je, dva domača jezika in uradni. Vendar bi se po doslednji pisavi veliko več moglo dognati, kakor se vidi danes; res babilonska je v tem zmešnjava! Poslednji bi že čas bil, da se enkrat slovó dá stari neumni pisavi v imenih na ič; še zmiraj v letniku nahajamo — ig sèm ter tjè ich, na pr.: Bosig (ali je to za Božjo voljo morebiti Božič?), Blasig (Blažič?), Maurovich, Fornasari, Bombig, Vitrich, Gabrielcig (Gabrielčič?), Jacopig (Jakopič?), Tonzig (Tončič?). Kdo bi v pošasti pisave Crusiz (VIII. r.) iskal pravo ime: Krušič? Nemške pisave, kakor: Schushek res smo navajeni namesti Žužek. Po takem ni čuda, da isto ime nahajamo raznovrstno natisnjeno, na pr.: Pittamitz (IV.) in Pitamic (II.), Pauletiz in Pauletič (menda še bolje bi bilo Pavletič), Tomsig in Tomšič; Krainz in Krajnc (menda Kranjc?); pri imenu Pocar neznamo, ali bi ga človek bral po laški ali po slovenski (menda bo Pokar?).

Pregledavši tako službeni del z velikim veseljem omenjamo še sestavek stoječi na čelu letnikovem; najmlajši učitelj vrli g. J. Pajk napisal je prav zanimivih misel „o slovenskih narodnih pesmih“. Časi uni so, hvala Bogu, pretekli, ko so prijatli slovenščine v tujem jeziku omenjevali narodne reči; toraj vsak letnik z veseljem gledamo, v katerem vidimo, da se mladini kaže, da se naš jezik ne stavi več pod klop. — Sestavek je precej obširen — ima 38 strani drobnega tiska — ter spričuje, koliko je od leta 1850 napredovala narodna omika naših učiteljskih sil. Morebiti bomo v prihodnje imeli priložnost o tem sestavku pregovoriti še dalje kakošno besedico.

Šole v Beljaku.

J. P. — Slovenski časopisi skoraj vse programe in „jahresberichte“ po Slovenii na kritično rešeto devajo; al za beljaški letnik ni jim mar, češ, Beljak je že tako vès nemšk in zgubljen za nas. Al to ni res; saj letnik beljaški kaže, da ima več ko polovico učencev slovenskega rodú. Ne vem, zakaj število slovenskih in nemških učencev ni natanko naznamovano v letniku, ker bilo je v njem prostora dovolj za druge reči. Najdeš namreč v njem kratek rastlinoslovsk načrt okolice beljaške, kjer pisatelj našteva rastline, ki rastejo krog Beljaka; tem sledijo strupene zeliša, katerim pridaja tudi slovenske imena, ki so mu znane; al skor bele vrane so! Li ni mogel pisatelj za vse v letniku imenovane rastline dobiti slovenskih imen? Al začetek je storjen, in to je že veliko; le tako naprej! Iz predala: „šolske naznanila“ zveš, da je šest učiteljev, ki učijo prvo realko in celo normalko; za dekliško šolo so štiri učiteljce, ki jim pomagata mestna kaplana; vodja in katehet je častiti gosp. Anton Pušl.

V realnem razredu je bilo 19 učencev, v normalki 263; deklet bilo je 242. Slovensko se je učilo v dveh razredih, v prvem oddelku učil je gosp. učitelj Friderik Solc, v drugem gosp. dr. Valentin Nemeč. Dečki, ki so se pridno slovensko učili, dobili so posebej lepe darila, pri skušnji med njimi so tudi Nemci. To je pravo, da se tudi nemški otroci marljivo učijo jezika svojih sosedov Slovencev. Za dekleta menda ni treba slovenščine? — saj ni povedano, da bi se je bile učile, da siravno niso vse skozi Nemkinje! Naredba, da se morajo slovenski otroci učiti slovensko, je prav koristna in zeló zeló potrebna, ker šola beljaška ni samo za Beljaščane Nemce, temuč je tudi za sosedne Slovence, koroške in kranjske, katerih je več memo Beljaščanjev. Dokler ne bodo sami Nemci v Beljak v šolo hodili, sme Slovenec terjati, da se njegovi otroci tudi v Beljaku slovenski učé. Tako veleva ravnopravnost. Da pa bodo sami Nemci v beljaško šolo hodili, se ne bode še jutri zgodilo, kajti pol ure hoda od Beljaka začnó se slovenske vasí, ki bi jih imeli poprej ponemčiti, kar se menda tudi jutri še ne bode zgodilo. Iz tega slehern lahko posname, da je beljaška šola paritetična, da pa se za slovenščine presneto malo stori. Ker pa v prejšnjih letih še tega ni bilo, je že ta začetek hvale vreden. Da se zopet k letniku vrnemo, omenim le še, da je pisava slovenskih imen zeló pomanjkljiva; križem se piše enkrat Ferčei, drugikrat Fertšči, sploh pa Pogatschnig, Paulitsch, Rippitsch itd. Da je učenec le iz Beljaka doma, onda je že Nemeč in ime se mora pisati nemško, da se še tako slovensko glasi. Da bi si pač vsi učeniki dobro utisnili v spomin, kar so „Novice“ o tem že povedale, in naj bi sami ne popravljali, to je, pačili pisave slovenskih imen! Polagoma bode vodstvo gotovo te neprilike odpravilo in po lepem izgledu drugih slovenskih letnikov nemške imena pisalo nemško, slovenske po slovensko po pravilu: „vsakemu svoje“. — Konečno si ne morem kaj, da ne bi imenoval moža, rojenega Gorenca, ki je ravno tako unet za cerkev kakor za šolo, ki je oče ubogim, tolažnik žalostnim, z eno besedo: mož, ktereга vsak poštenjak mora spoštovati, in ta vrli mož je okrajni šolski ogleda in kupec beljaški Franc Ser. Interberger. On ima veliko veliko zaslug za cerkev, za šolo, sploh za vse dobre naprave; zraven tega pa ni pozabil, da se v njegovih žilah pretaka slovenska krv. Zato se ni potujčil, ostal je Slovenec stare korenine, pošten, pobožen, blagodaren mož. Bog ga naj še dolgo ohrani! Ne nikdar ne zabi, kot šolski ogleda paziti, da se njegov materni jezik zmirom spoštuje.

Slovstvene stvari.

Poziv.

Vrednik „Ost und West-a“ v poslednjem listu svojega časnika naznanuje, da ga od oktobra naprej ne more več izdajati, ako se ne udeleži več naročnikov kakor dosihmal. To bi bila velika velika škoda tudi za nas Slovence. Ta list je že dozdej vsakemu, ki nemški ume, mnogo zatega blaga odkril, ki je ležalo dosihmal neznano v narodih slovanskih; ta list je edini na Dunaji, ki pravice avstrijskih Slovanov krepko zagovarja; ž njim nam zamrje zastopnik naš v glavnem mestu cesarstva našega.

Zatorej pomagajmo vsi, katerim je mar, da nam slovanski organ na Dunaji ne izgine! Kdor nezmore naročnine (5 gold. 20 kr.) za pol leta, naj se naroči za četrt leta z 2 gold. 60 kr. Ker že 30. dan t. m. bode vredništvo naznanilo, ali je „Ost und West“ dosti nove podpore dobil, zato je treba, nemudoma storiti, kar kdo meni storiti. Saj do 28. t. m. bi morale že vse na-

ročila na Dunaji biti. — Res! sramota bi bila, ako bi početnik časnika, ki je že toliko žrtvoval rodoljubnemu poslu svojemu, oklicati moral, da prestane list, ker ni našel zdatne podpore od narodov, za ktere prav je zagledal beli dan!

V Mariboru dné 19. kimovca 1863.

Kratkočasnica.

* Šolmašter je celega, živega koštruna snedel. S temi besedami Vam, drage „Novice“ podám smešno, pa skozi in skozi resnično prigodbico. Dobrovoljen šolmašter pride v mesnico, v kateri je bil mesarjev sin ravno pripravljen, koštruna zaklati. Ti bom pa pomagal, pravi šolmašter. Oba gresta po koštrune v hlev, kateri stoji pod gričkom, naslonjen na grič. Ko ta dva mlada mesarja koštrune zbirata in lovita, dva izmed njih po stopnjicah na hlev zbežita; ne vém, ali sta se poc ali pa leskovice bala. Šolmašter urnih nog, skoči za njima. Begúna, ko čutita sovražnika za seboj, si pomagata s tem, da puhmeta skozi lino na vrt; z vrta hitita še naprej. Sin pokliče hlapce in ti gredó za koštrunama deleč po senožetih; enega so ponoči vjeli; družega pa niso več našli. Mesar je potem večkrat po-tožil, kako ga je šolmašter pripravil ob koštruna — „snedel mi je koštruna“ rekši.

Dopisi.

Iz Ljutomera na Štaj. 8. sept. 5. — Nedelja 6. septembra bila je za nas Ljutomerce in okolne Slovence vesel praznik. Obhajali smo namreč tisočletnico sv. Cirila in Metoda s slovesno besedo. Že v saboto so se pripeljali pevci iz več krajev, dijaki so prihajali od vseh strani. V nedeljo je bila slovesna Božja služba, pri kateri se je izvršno pela slovenska maša gosp. Miklosiča. Skladatelj je sam petje vodil. Okoli ene popoldne so se pripeljali gostje iz Ptuja, Maribora, slov. Bistrice in drugih krajev. Na Kamenščaku pri Prelogu je bil čez cesto razpet slavolok z prijaznim pozdravom: „Dobro došli“. Narodne trobojnice so se vile nad njim. Ko so se gostje pripeljali, so začeli možnarji pokati in gospod srenjski predstojnik z gospodom farmeštom jih kratko pa srčno pozdravi, na kar gospod dr. J. Ploj pred razveseljeno družbo stopi in z navdušenjem v sprejem gostov sledeče besede govori: „Dobro došli dragi bratje! Srčno veselje nas navdaja, ker nas s svojim prihodom počastite; srca naše Vam slavoklicaje nasproti kipijo — Vam zvestim sinom matere Slave! Poglejte kraj naše krasne domačije: Tukaj nas objema gorica — mati sladkosočnega grojzdja; na eni strani se nam smehljá srebrobela Mura objemajoča žitonosne polja, zelene travnike, rojstno mesto Leopolda Volkmerja — ve-selega pevca iz slovenskih goric, — na drugi strani kaže smreka, v zraku se nahaja kraj, kjer je tekla zibelka Stanka Vraza; proti zapadu je cerkev Mala Nedelja, o kateri že stara mati zgodovina pripoveduje, in to je kraj, v katerem je začel Krempelj pomnoževati zgodovino z veselimi viri, ki so iz njegovega peresa tekli. Da! Vašim očesom se tukaj odpira zemeljski raj. — In tukaj hočemo mi našo prvo besedo slovesno obhajati v slavo slovenskega naroda. Bodite tedaj, dragi bratje, srčno pozdravljeni. Živili.“ — To je bil srčen in vesel sprejem. Ko so se vsi krasote pomurskih, prekmurskih in med-jimurskih pokrajin nagledali, so se zasedli vozovi in hajd navzdol proti prijaznemu trgiču. Tù je bilo vse živo. Po ulicah veselo gibanje, na oknih prijazni gledavci, tù pa tam kaka belooblečena krasotica s trobojnim za štiri prste širokim trakom okoli pasa, — aj to ti je unemalo srca! Čas je tekel in po trgiču je

vedno bolj živo prihajalo. Okoli štirih so se pripeljali celjski gostje. Njim so sledili drugi iz raznih krajev. Proti šesti uri se vzdignejo pevci z zastavami na čelu proti mestu, kjer se je imela beseda obhajati. Lepo kr-delo ti je to bilo! Proti 50 mladih jarnih grl! — Zdaj naj pa opišem prostor, na katerem se je beseda obhajala. Trg Ljutomer stoji na podnožji brda, ki se od zapadne strani privleče in tukaj z ozvišenim hribom krogličkaste podobe končuje. Ta hrib obraščen okoli in okoli s pre-žlahno lutomersko trtico nosi na svojem temenu novo zidan prijazen hram, podoben vili z enim nadstropjem. Pred njim stojita dva visoka topola, ki deleč tje v pla-njave murske in prekmurske kažeta. Vès hram je bil okusno okinčan z banderi, zelenjem, napisi in lampi-cami. Vrh hrama je vihrala trobojna zastava, na topolih pa na enem cesarska, na drugem štajarska. Od hrama nazdol so bile mize postavljene za sto in sto gostov in dva šotora, eden za muziko, drugi za pevce in govornike; med drevjem pa so viseli trobojni baloni, kar je posebno v bukovji, skoz katero je pot iz trgiča peljala, prav lepo se odlikovalo. Pri vhodu v bukovje je stal slavolok s pomenljivim napisom iz cvetlic: „Sloga“. — Ko blizo šestih pevsko kr-delo pride in ž njim tudi vsi gostje, naznani strel iz možnarjev začetek veselice ali prave „besede“. Naroda pa je bilo zbranega, da je bilo od vile doli do bukovja le glava pri glavi. In to ti je prostor kakih 600 korakov dolg in blizo do 100 korakov širok. Pravijo, da je bilo ljudstva vsega vkup dosti nad 4000 glav. In to število je tudi verjetno. — Muzika je igrala narodne napeve, in ko je prenehala, so zapeli pevci „Naprej“ in druge pesmi. Da so dobro urjeni in vajeni, so pričali slavoklici, ki so jim v zahvalo doneli. Zdaj se vzdigne velik trobojni balon. Visoko v zrak plavaje je tudi daljnim bratom oznanoval, da se tukaj danes Slovenci radujejo. Potem stopi nadepolen mladeneč na oder in deklamuje sledeči pesniški umotvor drugega mladega pesnika, tako izvršno, da je občno zahvalo si pridobil. Pesem se glasi:

Preteklosti neizmerno dolgi čas!
Del stvarnik, starodavnosti množine,
O katerih tvoje pripoveda glas
Prerojenice majke zgodovine,
Ne prejde vse, kar v bistrem teku mine;
U zrealu svitlojasnega spomina
Rod rodu slavne zgodbe čuva, hrani,
Potomstvo jih potomstvu spet oznani,
In tak izve vsakega se čína
Prigodeb vitežko junačka velična.

Kaj so bili pred brojem tisoč let
Očetje naši — majke Slave sini?
Neverniki, ker vès slovanski svet
V neverstva živel je slepotni tmíni,
Ni bil mu poznan pravi Bog edíni.
Učili svečeniki so ga krivo,
V neverstva slepega zavít okove
Částil je krive boginje, bogove:
Peruna, Črte, Vezno, ljubeznjivo
Ljubezni nježne boginjo prekrasno Živo.

In glej, besede Božje zadoní
Premili glas; na severni se strani
Razlega, srca vnema in za dní
Nektere sveti križ je med Slovani;
Alj tuji jezik prvi vero oznani.
Beseda, ki ne dá se razumeti,
Naj tako gladko še iz ust izvira,
Do srca ne zamore najti tira;
Kdo misli, da bi moglo se verjeti,
Da slavec se od škvorca bo naučil peti?

Ciril, Metod! Slovanom prva luč,
Prišedša iz Soluna blaga brata
Od dragega blaga prinesla ključ,
Ž njim blagovesti sta odprla vrata.
Beseda narodna, beseda zlata,
Ki sta aposteljna jo govorila,